Mottagare
Miljö- och byggnämnden

Uppdrag. Förslag på åtgärder för att minska barnfattigdomen på Gotland

Förslag till beslut
Miljö- och byggnämnden beslutar att godkänna förvaltningens redovisning av identifierade utvecklingsbehov för att minska konsekvenserna av barnfattigdom inom nämndens ansvarsområden.

Sammanfattning
Regionfullmäktige gav 2024 regionstyrelsen i uppdrag att kartlägga situationen för barn på Gotland och ta fram förslag på åtgärder för att minska barnfattigdomen. Kartläggningen visar att 1 263 barn på Gotland, motsvarande 11,4 procent, levde i barnfattigdom 2023. Ekonomisk utsatthet kan bland annat begränsa barns möjligheter till social delaktighet, fritidsaktiviteter samt påverka skolresultat och hälsa.

Regionfullmäktige antog rapporten Barnfattigdom på Gotland – kartläggning och åtgärdsförslag den 16 februari 2026. Samtidigt fick samtliga nämnder i uppdrag att under 2026 identifiera utvecklingsbehov inom sina ansvarsområden i syfte att minska konsekvenserna av barnfattigdom.

Förvaltningen har med anledning av uppdraget genomfört en inventering. För miljö- och byggnämndens (MBN) ansvarsområde har följande utvecklingsbehov identifierats:

- Stärkt social hållbarhet i samhällsplaneringen, exempelvis genom blandade boendeformer, tidig medverkan vid markanvisningar samt trygga gång- och cykelvägar.
- Socioekonomiska perspektiv i geografiska analyser, där GIS (Geografiskt informationssystem) kan ge bättre underlag för planering och prioritering av insatser.
- Ett mer systematiskt barnperspektiv i detaljplaneringen, exempelvis genom barnkonsekvensanalyser eller checklistor.
- Ökad delaktighet för barn i planprocessen, bland annat genom uppsökande dialoger för att nå grupper som annars riskerar att inte komma till tals.

- Mer tillgänglig och begriplig information, exempelvis genom klarspråk och AI-stöd för sammanfattningar av planeringsunderlag.

Flera av utvecklingsbehoven berör även tekniska nämndens ansvarsområde och förutsätter samverkan mellan förvaltningens verksamheter och i vissa fall med andra förvaltningar.

Ärendebeskrivning

Regionfullmäktige gav 2024 regionstyrelsen i uppdrag att kartlägga situationen för barn på Gotland och ta fram förslag på åtgärder för att minska barnfattigdomen. Uppdraget resulterade i rapporten Barnfattigdom på Gotland – kartläggning och åtgärdsförslag, som bygger på underlag från Region Gotlands verksamheter och det gotländska civilsamhället.

Barnfattigdom har sin grund i familjers ekonomiska förutsättningar och är bland annat kopplad till vårdnadshavarnas möjlighet till egenförsörjning. Ekonomisk utsatthet kan påverka barns möjligheter till social delaktighet, fritidsaktiviteter, skolresultat och hälsa. Kartläggningen visar att 1 263 barn på Gotland, motsvarande 11,4 procent, levde i barnfattigdom 2023. Samma år levde 17 procent av Gotlands invånare i åldern 0–19 år i ekonomiskt utsatta hushåll.

Regionfullmäktige antog rapporten den 16 februari 2026 och gav samtidigt samtliga nämnder i uppdrag att under 2026 identifiera utvecklingsbehov inom sina ansvarsområden i syfte att minska konsekvenserna av barnfattigdom. Rapporten pekar bland annat på behov av långsiktigt och strukturerat arbete, barnkonsekvensanalyser, kunskapshöjande insatser samt åtgärder som stärker föräldrars möjlighet till egenförsörjning.

Förvaltningen har utifrån uppdraget genomfört en inventering av utvecklingsbehov inom sina verksamheter. I detta ärende redovisas de behov som berör miljö- och byggnämndens ansvarsområde. Vissa av utvecklingsbehoven berör även tekniska nämndens (TN) ansvarsområde.

Bedömning

Förvaltningen har utifrån regionfullmäktiges uppdrag identifierat ett antal utvecklingsbehov inom miljö- och byggnämndens ansvarsområde. Flera berör även tekniska nämndens verksamheter och förutsätter samverkan inom förvaltningen och i vissa fall med andra förvaltningar.

Social hållbarhet och geografisk fördelning i samhällsplaneringen

Det finns behov av att stärka det sociala hållbarhetsperspektivet vid planering av bostäder, samhällsservice, offentliga rum och infrastruktur. Exempel på utveckling är att eftersträva blandade boendeformer, involvera samhällsplanering tidigare vid markanvisningar samt prioritera trygga gång- och cykelvägar till viktiga målpunkter. Detta kan motverka geografiskt utanförskap och förbättra tillgängligheten för familjer utan tillgång till bil. Behovet berör både MBN och TN och kräver samverkan mellan flera verksamheter.

Socioekonomiska perspektiv i geografiska analyser
Det finns behov av att utveckla användningen av socioekonomisk information i GIS och andra geografiska analyser. Genom att exempelvis synliggöra socioekonomiska förutsättningar geografiskt kan verksamheterna få bättre underlag för planering och prioritering av insatser. Ett kunskapsutbyte om social hållbarhet i kartunderlag har initierats med Gävle kommun och kan utvecklas med fokus på barn och ekonomisk utsatthet.

Systematiskt barnperspektiv i detaljplaneringen
Det finns behov av ett mer enhetligt arbetssätt för att beakta barns förutsättningar i detaljplaneprocessen. Ett exempel är att utveckla en lättanvänd barnkonsekvensanalys eller checklista som stöd i planarbetet och för bedömning av när en fördjupad analys behöver genomföras. Region Gotlands befintliga arbete med barnkonsekvensanalyser och vägledning från Boverket kan användas som utgångspunkt.

Ökad delaktighet för barn i planprocessen
Barn behöver i högre utsträckning ges möjlighet att komma till tals i medborgardialoger, tidiga dialoger och samråd. Exempelvis kan uppsökande dialoger användas i större planer och program, särskilt för att nå barn i områden med större socioekonomiska utmaningar. Det kan ge bättre kunskap om barns egna behov och upplevelser men kan samtidigt kräva ytterligare resurser för exempelvis kommunikation, personal och tolkning.

Tillgänglig och begriplig information i planprocessen
Det finns behov av att göra information om samhällsbyggnadsprocessen mer begriplig och tillgänglig. Ett exempel är att använda AI-stöd för att ta fram klarspråkssammanfattningar av detaljplaner och annat material inför samråd och dialog. Ett sådant stöd kan sänka tröskeln för att förstå planprocessen och därmed förbättra möjligheterna till delaktighet och inflytande.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen daterad 2026-10-16
Regionfullmäktiges beslut, RF § 10, daterad 16 februari 2026
Rapport – barnfattigdom på Gotland daterad 31 oktober 2025

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen

Lise Langseth
Teknik- och samhällsbyggnadsdirektör

Carolina Sinander
Avdelningschef förvaltningsstöd

Skickas till

Regionstyrelsen